

UJEDINJENJE

Izhaja vsako sredo in soboto. — Uredništvo in upravnništvo: Ljubljana, Krekov trg št. 10.
Mesečna naročnina 5 K. — Posamezna številka 60 vin.

Marx in Engels:
Proletarci vseh dežel, zaražite se!

Roparske vojne, zatiranje delavskega razreda in propadanje kapitalistične družbe.

V najnovejšem času je v vsaki kapitalistični deželi mali kapital skoraj izginil; pogoltnile so ga velike ščuke. Prej so se topli med seboj za kupca posamezni kapitalisti; sedaj, ko jih ni veliko ostalo (kajti vsi mali ljudje so uničeni), so se ti preostali združili, organizirali in razpolagajo z vsako poljubno deželo isto tako, kakor je prej razpolagal vlastelin s svojo glavniško (kapitalno) lastnino. Nekaj ameriških bankirjev ima oblast nad vso Ameriko, kakor prej posamezni kapitalist nad svojo tovarno; nekaj francoskih oderuhov je podjarmilo vse francosko ljudstvo; pet največjih bank vodi usodo nemškega naroda. Isto tako je v drugih kapitalističnih deželah. More se zatoraj reči, da so se sedanje kapitalistične države ali takozvane „domovine“ izpremenile v ogromne tovarne, katere vlada zveza (lastnikov) posedujočih, kakor je prej gospodoval vsak kapitalist v svoji posamezni tovarni.

Nič čudnega ni to, da se sedaj bojujejo med seboj te zveze, državne zveze različnih buržoazij na isti način, kakor so se prej med seboj borili posamezni kapitalisti: angleška meščanska država se je bojevala z nemško meščansko državo na isti način, kakor se je prej boril v Angliji sami ali v Nemčiji sami eden fabrikant z drugim. Le igra je sedaj tisočkrat višja in boj za zvišanje dobička se bje s pomočjo človeškega življenja in človeške krvi.

V tej borbi, ki divja po vsem svetu, poginjajo zlasti male in slabe dežele. Najprvo ginejo mali kolonijalni narodi, slabi, do sedaj divji rodovi, ki jih trgajo v kosce velike roparske države. Tu se bore te države za razdelitev „svobodnih“ dežel, t. j. dežel, ki jih še niso oropale „civilizirane“ države. Potem se prične boj za zopetno razdelitev tega, kar so že oropali. Jasno je, da mora biti boj za novo razdelitev sveta krvav in srdit kakor še nikdar prej. Tu se vojskujejo med seboj strašni orjaki, največje države sveta, oborožene z najdovršnejšimi morilnimi stroji.

Svetovna vojna, ki je izbruhnila poleti 1914. l. in ki traja do današnjega dne (program je bil pisan leta 1917!), je prva vojna z odločilno zopetno razdelitev sveta med pošasti civiliziranega ropa. V svoj vrtnec je potegnila štiri glavne tekmece: Anglijo, Nemčijo, Ameriko in Japonsko. In boj se bje za odločitev, kateri izmed teh roparskih družb se bo posrečilo, da potepta svet s svojimi železnimi, krvavimi čevlji.

Ta vojna je neverjetno poslabšala že sicer težak položaj delavskega razreda. Zvalilo se je na delavca neznozna bremena; na milijone najboljših delavcev je bilo na bojiščih pobitih; glad je usoda ostalih; tistim, ki bi se upali

protestirati, groze najhujše kazni. Vse ječe so prenapolnjene; oblasti imajo pripravljene proti delavskemu razredu strojne puške. Pravice delavstva so izginile v „najslobodnejših“ deželah; stavkati se ne sme. Stavke se sodijo kakor izdajstvo države. Delavski tisk je zaduščen. Najboljši delavci, najzvestejši boritelji revolucije so prisiljeni, da se skrivajo in tajno ustanovljajo svoje organizacije, kakor so Rusi tajno delali za časa carske strahovlade in se skrivali pred krdelom ogleduhov in policijskih uradnikov. Nikak čudež ni, da delavci pod takimi posledicami vojske ne samo pasivno ječe, ampak da se tudi dvigajo proti svojim tlačiteljem.

Pa vidimo nazadnje, da tudi meščanske države same, ki so povzročile to klanje, so začele gniti in trohneti. Zabredle so v krvavo močvirje, ki so je vstvarile s svojo gonjo za dobičkom in za katere ni sedaj nobenega izhoda. Umakniti se, vrniti se s praznimi rokami po tolikih izdatkih denarja, blaga, plena, to je tudi skoro nemogoče. Vojna politika jih je, kakor rečeno, pripeljala v zagato, iz katere ni več izhoda. Zato traja vojna v raznih oblikah brez prestanka dalje, čeprav brez vsakega odločilnega rezultata. Iz istega vzroka pa gnije in razpada kapitalistična državna uredba, ki mora prej ali slej napraviti prostor drugemu redu, v katerem ne bo prostora za besno svetovno vojno zaradi golega dobička.

Čim dalj traja ta spor, tem bolj izgubljajo moč kapitalistične države. Cvet delavskega ljudstva ali gine ali leži v strelskih jarkih in nadaljuje delo uničevanja. Vse je bilo uničeno za vojno, še celo vratne kljuke iz medi so pobrali za vojni material. Najpotrebnejših stvari primanjkuje, kajti vojna je požrla vse kot nenasitni roj kobilic. Potrebni stvari ne izdeluje nihče, — te se samo porabljajo. Nad štiri leta so tovarne izdelovale samo granate in šrapnele, tiste tovarne, ki so prej producirale samo nujno potrebne stvari. Brez ljudi, brez produkcije tega, kar je res potrebno, so dospele vse dežele do takega propada, da tulijo sedaj ljudje kot volkovi od mraza, gladu, sile, bede in stiske. V nemških vaseh, kjer je bila prej napeljana elektrika, svetijo sedaj vsled velikega pomanjkanja premoga s smolnatimi treskami. Življenje izumira v istem razmerju, kakor narašča ljudska beda. V modernorejenih mestih, kakor so Berlin ali Dunaj, ni več mogoče prenočevati na cesti: povsod se ropa. Nemški meščanski časopisi javkajo nad nezadostnim številom varnostnih organov. Oni nočejo videti, da priča naraščanje zločincev o naraščanju bede, obupa in besnosti. Pohabljeni se vračajo iz bojišč in vjetniških taborov in najdejo doma splošno lakoto; število bednih, ki so brez strehe in ki stradajo, se večja in večja brez ozira in nobena še tako izvrstna organizacija ne more

pomagati, kajti živil primanjkuje povsod in sedanje razmere zahtevajo vedno novih žrtev.

Čim kočljivejši postaja položaj kapitalističnih držav, tem več razporov, bojov in needinosti se poraja v različnih plasteh buržoazije, ki so korakale prej druga poleg druge za interese skupnih roparskih ciljev. V Avstro-Ogrski so si bili prej v laseh Čehi, Ukrajinci, Nemci, Poljaki, Jugoslovani in drugi. V Nemčiji je bila ista buržoazije (estska, letska, ukrajinska, poljska), ki je priklivala nemške čete, prisiljena se boriti proti svojim „osvoboditeljem“. Na Angleškem vidimo po drugi strani angleško buržoazijo v smrtnem boju s podjarmljeno irsko buržoazijo itd., itd. In med tem viharjem, pri tem splošnem polomu dviga delavski razred vedno krepkejšo svoj glas, delavski razred, ki je imel tokom vse zgodovine pred seboj nalogo, da zaduši vojno in vrže s sebe jarem kapitala.

Tako se bliža čas uničenja kapitalizma, čas komunistične zmage delavskega razreda.

Prvi predor je napravila ruska oktobrska revolucija. Kapitalizem v Rusiji se je zrušil prej kakor v drugih deželah, ker se je občutilo breme svetovne vojne najbolj v mladi kapitalistični državi. V Rusiji ni bilo nobene tako ogromne organizacije meščanskega razreda kakor v Angliji, Nemčiji, Ameriki. Zato ni mogel ta razred izpolniti niti zahtev, ki mu jih je stavila vojna, niti zatreti silnega viharja, ki je prihajal iz ruskega delavskega razreda in najrevnejših mušikov, ki so vrgli v oktobrskih dneh buržoazijo iz sedla in izročili oblast v roke delavskega razreda.

Prej ali slej zadene ista usoda tudi zahodnoevropsko buržoazijo. Delavski razred zahodne Evrope stopa vedno številneje v vrste komunistov. Povsod rastejo te organizacije. V Avstriji in Ameriki, Nemčiji in Norveški, Franciji in Italiji. Program te stranke postaja program proletarske svetovne revolucije.

Ruska bela garda v Jugoslaviji.

Spominjate se še, kako so bile polne obljub naše meščanske stranke ob ustanovitvi Jugoslavije. Sklepajoč po razglasih, ki jih je izdalo Narodno Veče v Zagrebu, bi bil človek mislil, da bo Jugoslavija dežela, kjer se bo cedilo med in mleko. Ali kmalu smo videli, da so se polastili te bogate zemlje špekulanti iz bivše Avstrije in iz Balkana, da so spremenili to zemljo v beznico, kjer igrajo na račun ljudstva.

Ni jim še bilo dovolj, da so si kopičili bogastva in izžemali ljudstvo. Ko so videli, da se pričinja to ljudstvo puntati, ko so spoznali, da pričinja pronicati v to ljudstvo duh ruske revolucije, so pričeli s preganjanjem ljudstva, zlasti s preganjanjem komunistov, s preganjanjem delavstva. Polnili so ječe,

privlekli so biče iz časov grajskih valptov, plenili so tiste in vse to v imenu naroda, v imenu svobodne države, v imenu ujedinjenja. Predstavniki tega režima sta predvsem Protič in Pribičević in jugoslovanski militarizem.

Ali tem „ljudskim prijateljem“ ni zadoštovala ta politika doma. Pokazati so morali svojo umetnost tudi inozemstvu. Stopili so v službo antantnega kapitalizma, v službo največjega zločina v svetovni zgodovini — podpirali so prokleti boj svetovnih špekulantov proti proletarski sovjetski ruski republiki. Organizirala je ta jugoslovanska buržoazija prostovoljce za Denikinove in Judeničeve armade. Ni jim še teklo dovolj jugoslovanske krvi, niso še bili siti krvoločnosti. Hoteli so izrabiti jugoslovansko ljudstvo za ruske pustolovščine, poslati v smrt že itak decimirano jugoslovansko ljudstvo. Ali se še spominjate časov, ko so vas navduševali za boj proti Srbom, ko so vas hvalili radi hrabrosti ob Soči in radi vaših vrlin, ki ste jih pokazali v Galiciji in Karpatih. In vas, bratje iz Srbije, so imenovali junake Evrope. Ko pa ste zabredli v nesrečo, so vas zapustili. Jugoslovansko ljudstvo, svetovna buržoazija te je vedno samo izžemala in izrabljala v svoje sebične svrhe.

Ko so pričeli nabirati prostovoljce za Rusijo, so se že jele podirati postojanke ruske bele garde. In kaj so sedaj storili ti jugoslovanski rodoljubi? Beda je bila v Jugoslaviji, nikjer denarja za ljudske potrebe. Ali glej, našli so denar, da so ustanovili v Beogradu zastopstvo ruske protirevolucionarne vlade, da vzdržujejo to zastopstvo z denarjem jugoslovanskega ljudstva. In to zastopstvo ima čisto posebno nalogo. Pri tem zastopstvu imajo zaslonbo vsi hlapi ruskega carizma. Vsi oni ljudje, s katerimi je obračunal ruski delavec in kmet, vsi ti se obračajo danes na to zastopstvo, ki jih potem naseljuje po naši zemlji. Na tisoče teh protirevolucionarjev, teh stoletnih tlačiteljev svobode ruskega ljudstva, preplavlja danes našo zemljo.

Ni dovolj, da imamo že domačih špekulantov dovolj, dovažajo nam še ruske generale, barone, trgovce itd. Če zahtevaš stanovanje za delavca, ga ne dobiš, za te sovrage pa so bila stanovanja takoj na razpolago. S temi ruskimi belimi gardisti si hoče naša buržoazija ohraniti nadvlado v deželi. Že slišimo, da so jim odprli razna mesta v državi in ne bo trajalo dolgo, pa bomo slišali, da je bilo sprejetih toliko in toliko ruskih častnikov v jugoslovansko armado.

Proč s temi ljudmi, mi jih ne potrebujemo v svoji sredi. Buržoaziji pa kličemo: Ne igrajte se s potrpežljivostjo ljudstva! Struna je napeta. Gorje, če počti, ker grozno bo maščevanje mas.

Položaj v Mežiški dolini.

Mežiška dolina je važna industrijska cona v Sloveniji. Predvsem se nahajajo tam veliki svinčeni rudniki družbe „Union“ v Mežici in Črni, premogokop na Lešah in jeklarna na Ravnah, last grofa Turna, ki je največje podjetje svoje stroke v celi Jugoslaviji. Razentega je še mnogo manjših tovarniških delavnic in rudokopov. Vrhutega pa imamo v Mežiški dolini proletarijat posebne vrste, ki je tudi zelo številen in je najbolj podoben „kmetom“ v Bosni. Grof Turn ima namreč tukaj velikanska posestva; polovico kmetij v Mežiški dolini je njegovih. Na teh kmetijah, kolikor jih še ni razrušil in pogozdil, živijo najemniki. Obdelujejo zemljo kakor so jo obdelovali naši predniki pred letom 1848, ko so bili zavisni od grofov. Zemlja pa je

vedno tuja in oni so vedno sužnji svojega grofa. Število teh je ogromno! Dozdaj se za te ni prav brigala še nobena organizacija, niti prej nemška soc. dem. stranka, ki je prej dolgo let šarila med nami, zato je ta del našega proletarijata silo zanemarjen. Naloga naša je, da ga pritegnemo k sebi, ker on teži z našimi težnjami. Tu bi trebalo energičnega moža, da bi v 24 urah rešil agrarno reformo. Ob polomu Avstrije se je ta kmetijski proletarijat nadal, da bo nova država Jugoslavija odvzela zemljo grofu — Nemcu, toda danes vidi, da je varan; naši jugoslovanski kapitalisti kokefirajo z nemškim grofom in slovenski proletarec robuje njemu dalje. — Imamo pa primer sicer stare organizacije; n. pr. kovinarska v Guštanju, rudarske na Lešah, v Črni, pri katerih je včlanjenih na stotine delavcev; imamo politične organizacije in v najnovjšem času močne združene organizacije. Toda vse je premalo in prekonfuzno. Borbeno silo in smisel za revolucionarni pokret je pokazal mežiški proletarijat ob polomu, ko je sam posegal po raznih oderutih in trinogih, ki so ga tekom vojne mučili na sramoten način. Nikjer menda tekom vojne proletarijat ni bil tako nesramno izkoriščen, kakor pri nas. Obrati so bili v vojni službi in kapitalisti skupaj z vojaškimi oblastmi so brutalno izmозgavale delavstvo. Nemška soc. dem. stranka se faktično že takrat ni več brigala za njega in tako je bil v najhujših časih izročen na milost in nemilost izkoriščevalcem.

Zavedati se moramo, da neki del našega proletarijata je bil politično močno pod vplivom Nemške Avstrije, rudarski proletarijat manj, moramo reči, da skoraj ne, pač pa osobito kovinarsko delavstvo. To je dejstvo, katerega ne smemo podcenjevati. Mi tega ne navajamo kot očitke, ne! Te težnje so zgolj odgoj in posledice razmer, šolskih, političnih in kulturnih, ki so vladale prej v Avstriji. Socijalizem je prihajal v naše kraje iz nemških krajev in pod vplivom Gradca in Celovca se je razvijala pri nas soc. misel. Kasneje so že začeli tu delovati ljubljanski sodrugi. Zato se ne smemo čuditi, da imamo dandanes osobito v naši kovinarski organizaciji „sodruga“, ki mislijo, da je „socijalist“ in „Nemec“ en sam pojem, ki mislijo, da Srb sploh ne more biti socijalist zato, ker je Srb. Mi ne obtožujemo proletarcev, ampak one voditelje iz onostran Drave, ki so nam mesto socijalistov odgojili nemške nacionaliste.

Po polomu je prišla k nam Jug. soc. dem. stranka, kateri so se pridružile vse naše organizacije. Ali kmalu je začelo delavstvo postajati nezadovoljno s taktiko njenih voditeljev, čutilo je, da stranka ni na pravi poti. Nekaterim ni dopadala stranka že radi tega, ker je sodrug Mihevc na svojih shodih, ki jih je prirejal po dolini, na sve pretege hvalil Scheidemannove in Rennerjeve socijalpatriote, tiste, ki so glasovali za vojne kredite in ubili Liebknechta in Rozo Luksenburgovo in upropaščajo dandanes nemški proletarijat s svojo malomeščansko politiko.

Danes, ko ima naš proletarijat svojo Delavsko soc. stranko, se bo pričelo tudi pri nas novo življenje. S čustvi je že danes velika večina mežiškega proletarijata pri njej, formalno bo pa prestopila kmalu. Delavstvo se zaveda, da nam je predvsem potrebno ujedinjenje s srbohrvatskim proletarijatom, ki je ves v komunistični stranki, tisti predhodki o nemogočnosti socijalizma v Srbiji sploh izginjajo, narobe, naši delavci se zavedajo, da so bili baš srbski socijalisti poleg

ruskih in italjanskih edini, ki so ob izbruhu in tekom vojne odločno nastopili proti nji. Delavstvo ve, da bo le nova stranka izvedla to ujedinjenje na celi črti. Tako bomo močni! Po vsej dolini se mora razviti živahna agitacija za našo stranko in videli bomo, kako se bo ves proletarijat v kratkem združil in s tem pokazal, da ima smisel za veliko nalogo sedanje zgodovinske dobe. Dandanes socijalizem ni več privilegij kakih Scheidemannov itd., kampak je last širokih plasti ljudskih mas.

Proletarijat Mežiške doline: v Delavsko socijalistično stranko za Slovenijo!

Jugoslovanski dijaki za svoje pravice.

Jugoslovanska akademska omladina, zbrana na protestnem shodu v Ljubljani dne 1. aprila 1920, je poslala centralni vladi v Beogradu naslednji memorandum:

Ministrski svet v Beogradu je sklenil pred Božičem, da imenuje v vseh inozemskih mestih, kjer študira večje število jugoslovanskih študentov, prosvetne atašeje, ki bi skrbeli kot državni organi s pomočjo dijaštva za študentske ekonomske institucije. Zahtevamo od sedanje centralne vlade, da zaključek čim prej izvede. Vlada je dolžna pečati se z gmotnim stanjem našega dijaštva v tujini. Sedanji gospodje ministri postavljajo naše delegate pred vrata, češ, da vlada ni dolžna direktno ž njimi občeovati. Protestiramo proti takemu postopanju g. ministra Trifunovića. Ne zahtevamo, da nas ministri v bodoče sprejemajo, zahtevamo pa, da se njihovi uradi kar najintenzivneje brigajo za stanje našega dijaštva in da se čutijo dolžne uiniti vse, kar bi moglo rešiti naše študente v Pragi, Dunaju, Brnu itd. pred propadu.

Zahtevamo, da se centralna vlada v Beogradu kar najintenzivneje briga za stanje našega dijaštva v domovini, na ta način, da obveže univerzitetne svete v Ljubljani, Zagrebu, Beogradu in Subotici, da sodelujejo s posebnimi organi pri študentskih ekonomskih institucijah (podpornih društvih, menzah, domih, bolniških blagajnah, ferijalnem savezu itd.). Centralna vlada mora preskrbeti vsa sredstva univerzitetnim svetom, da morejo ti izpolniti dano nalogo. To socijalno skrbstvo za študentstvo mora biti vzvišeno nad strankarstvom, neodvisno od osebnih vplivov in stalno, — zato zahtevamo, da se uzakoni.

Pri ministrstvu prosvete in ishrane naj vlada osnuje poseben oddelek, ki bo skrbel za pravočasno nabavo živil in za njihov transport, kajti študentske menze ne zmorejo v sedanjih prehranjevalnih krizah, pri pomanjkanju dovolj visokega obratnega kapitala, rešiti samo svojih nalog.

Nerazumevanje težkega dijaškega položaja so pokazale dosedanje vlade baš s tem, da niso na polju aprovizacije dijaških menz še ničesar ukrenile. Protestiramo, da je sedanja vlada odrekla dijaštvu z Dunaja, Brna in Prage carine proste izvoznice predno je organizirala aprovizacijo menz. Velik del dijaštva in to najsiromašnejši je moral zapustiti mesta svojega študija in bo izgubil izpite in semestre. Postopanje g. finančnega ministra dr. Jankovića in ravnatelja glavnega carinskega urada g. Kukića v Beogradu je lahko miselno in brezbrizno uničevanje mladih eksistenc.

Zavračamo naziranje centralne vlade, da velika večina dijaštva na Dunaju, Brnu in Pragi ni prisiljena študirati v teh mestih; n. pr. veterinarske fakultete, visoke trgovske šole itd. sploh ni v domovini, višje semestre tehnike in medicine imamo samo v Beogradu, ki so skrajno napoljeni. Protestiramo proti besedam g. ministra Trifunovića: „Kdor Vas je poslal na Dunaj, ta naj se za Vas tudi briga“. Pošilja nas na posidine pokrajinske vlade ne samo radi podpor poedincev, ampak tudi radi izvanrednih podpor menzam in podpornim društvom in razbija s tem enotnost dijaških ekonomskih institucij. V Pragi n. pr. morajo osnovati Bosanci svojo menzo, če hočejo biti deležni podpor v živilih in novcih od svoje pokrajinske vlade.

Zahtevamo, da deli vse podpore poedincem posebno oddeljenje ministrstva prosvete v Beogradu, da se na ta način štipendije poedincev

izednačijo, posebno pa zahtevamo, da ministrstvo prosvete v bodoče ne odklanja prošnji podpornih društev in menz za izredne podpore z izgovorom, da so kompetentne to reševati pokrajinske vlade. Pokrajinske vlade ne razpolagajo z nikakimi izrednimi sredstvi, v menzah se pa hranijo študenti navadno iz vseh pokrajin.

Vse te naše zahteve temelje na našem prepričanju, da mora biti celokupno naše visokošolstvo ena sama enotna državna institucija in dijaki podpirani od države v kolikor se sami ne morejo vzdrževati.

Za vse te zahteve se bomo borili z vsemi sredstvi in odklanjamo vsako odgovornost v nadaljni borbi

Prosveta.

„Mrak“ od Petra Petrovića na ljudskem odru v Ljubljani dne 27. III. 1920. — Vsebina drame: Žalostna pesem, vsakdanja pesem ravnokar minole vojne. Vasilij Stanić odide na vojno in pusti doma svojo ženo, mlado, lepo Rado. — Njegova mati Marta se je bila oženila v drugič z vdovcem Ilijo Vujinom, ki je pripeljal s seboj hčerko iz svojega prvega zakona, Jekico. Ilija Vujin zapelje ženo svojega pastorka, lepo Rado. To je bil početak njenega žalostnega življenja. Vasilij je bil med tem ranjen. Pisal je, da je ranjen in da se vrne domov. Na določeni dan ga vsi pričakujejo z mešanimi čustvi. Vasilij se vrne popolnoma ostepel. Globoka žalost. On zve vse in zapodi ženo iz hiše. Polagoma se mu vrne zavest, njegova duša je samo veliko odpuščanje in velika ljubezen. On ide k Radi, ki je postala med tem vlačuga v pravem pomenu besede, in poskuša vrniti jo na pravo pot — toda ona ostaje neizprosna. Zastonj so prošnje matere in Jekice. Starec triumfira — toda le trenutno, ker ona mu vse veselje pokazi, izzivajoč ga predrzno in brezsrčno, češ: ne bom njegova, a tvoja tudi ne: danes od enega, jutri od drugega; in tebi se hoče ljubimkanja, starec ogabni. Draži ga draži do besnosti in on jo zadavi. Starec v zapor, Vasilije pa berači z Jekico od vasi do vasi. Tip Vujina — tip strastnega, do besne onemoglosti zaljubljenega, plešastega starega prešestnika, ki vzbuja gnjusobo, a obenem tudi pomilovanje — ta tip je g. Skrbinšek vstvaril (izvemši morda par brezpomembnih pretiravanj) do popolnosti. Bolest Vujina smo vsi čutili; čutili smo, da je ta starec, ta robustni človek le telo temnih strasti. Videli smo telo tega starca, kako se je zvijalo in oblikovalo pod pritiskom neke čudovite zlodejske sile — videli smo, kako je ta sila vodila roko starca kot grozovito orožje k vratu Rade, videli smo, kako je ta roka morala moriti in umoriti. Inkarnacija te zlodejske strasti, ki jo je pisatelj le površno skiciral, si drugače, kot jo je vstvaril g. Skrbinšek, sploh ne bi mogli predstavljati. G. Škerl je bil v vlogi slepca Vasilja mestoma dober nad vse pričakovanje, in morda se ne motim, če traim, da se je v marsičemu približal g. Skrbinšku in da bo postal prej, kot bodemo to zapazili, vreden učenec svojega velikega učitelja. V prvem dejanju nam je z čudovito hitrim vstvarjanjem znal podati zelo dobro vse tisto kontrarno — v vseh stopinjah nijansirana duševna razpoloženja: veselje, pričakovanje, tolažbo — razočaranje, brezsvesten obup — a višino je dosegel brezdvomno v težkem joku, ki je trgal kos bolesti za kosom in ga delil med nas, ki smo onemeli od sobolesti in sočustvovanja. V drugem dejanju nas je pa malo neugodno razočaral. Opozoriti bi ga moral pred vsem na to, da je njegova pretirana mirnost identificirala roke s protezami. In to je bilo slabo.

Slepec — nima vida — ta človek da zamahu svojim čustvom s celim telesom, kajti kdo more povedati, kaj je čustvo in kaj je telo — kdo more trditi, da je telo od čustva neodvisno? V tretjem dejanju je g. Škerl rešil svojo nalogo častno, ker je brezpomembni in skoraj nepotrebni sliki dal življenje in globoko čustvovanje, ki je doseglo svoj višek v bolesti položeni v prodirajoče besede: „Dajte, ljudje božji... dajte slepcu.“ Gospodična Peršičeva je igrala vlogo Rade dobro. Opazili smo le, da so bile njene kretnje preveč naučene, njen smeh ravno tako. Mestoma bi si želeli malo bolj mirnega smeha, toda bolj prezirljivega, malomarnega. Gospodično Markovo smo videli v različnih drugih vlogah igrati boljše kot v „Mraku“. Njene kretnje so bile premladostne, njene besede diktando — do sočustvovanja nas ni privedla. Gospodična Albrehtova v vlogi Jekice je bila prirodna in srčkana. Njene kretnje, njen obraz, njena beseda — vse samo čustvo, bolj podobno resnici kot vlogi.

Edino, kar bi bilo potrebno pripomniti, je še to: Pri g. Škerlu se je vse premalo pazilo na masko. On bi moral biti vendar že zrel mož in ne otrok, kakor smo ga videli v tisti slabi — oziroma v nikakšni maski.

A. C—k.

Dopisi.

Kranj. V nedeljo 21. marca 1920 se je vršil v Kranju javni ljudski shod in občni zbor, ki je bil polnoštevilno obiskan ne le od sodrugov v Kranju, marveč tudi s sosednih vasi naše Gorenjske. Govorilo se je o razkolu v Jug. soc-dem. stranki, zakaj je prišlo do tega in kako nam je ravnati, da zmaga socializem. Sodrug Golouh je tudi obširno poročal o splošnem političnem in gospodarskem položaju ter poudarjal potrebo močne skupne organizacije. Zato moramo vsi od prvega do zadnjega pristopiti k naši pravi „Delavski socialistični stranki“, ker le ta bo delala za resnični dobrobit delavskega in kmečkega proletarijata. Nikdar več ne smemo in ne moremo podpirati škodljivih meščanskih in laži-ljudskih strank. Edina odrediteljica slovenskega delavstva je čista „Delavska socialistična stranka za Slovenijo“. Govorili so na shodu tudi sodrugi Čuk, Mohor, Mlakar itd., ki so želi veliko odobravanje. Po shodu je sledil občni zbor, na katerem so bili izvoljeni v odbor naslednji sodrugi: Mohar Leopold, predsednik, Eržen Franc, njega nam.; Bernard Niko, blagajnik; Lobrič Primož, njega nam.; Zoran Ivo; tajnik; Pirc Libor, njega nam. Odbor: Grešič Anton, Kerč Franc, Eržen Janko, Kodrič Jožef, Benedik Martin, Grašič Jožef. Popoldne se je nato vršil železničarski shod, na katerem sta tudi govorila sodruga Golouh in Mlakar kot dopoldne.

Zelo nas veseli, da se tudi pri nas zanimajo za novo delo in ideje. Tudi pri nas bo postalo polje radeče in bo izginil med našim delavstvom meščanski vpliv, kar je tudi čas, ker je bilo doslej to delavsko prebivalstvo skrajno izrabljeno in ogoljufano.

Diskusija v Hrastniku. V torek, 23. t. m., se je vršila v Delavskem domu v Hrastniku diskusija, ki zasluži, da napišemo par besed o njej. Diskusijo je vodil sodrug Gustinčič. Predmet diskusije je bil: „Razlika med komunizmom in socialpatriotizmom v praksi.“ Hrastnik še ni doživel tako dobro obiskane diskusije, pa skoro bi lahko rekli, tudi že dolgo ne tako dobro obiskanega shoda. Ne samo velika dvorana Delavskega doma, nego ves Delavski dom je bil nabit poln in množica je stala še celo pred Delavskim domom in obžalovala, da to ni bi, javen shod na prostem. Iz tega se jasno vidil koliko zanimanja vlada pri našem delavstvu za komunistični pokret na Slovenskem in kako priljubljeni so naši predavatelji.

Sodrug Gustinčič je v mirnem in jasnem nadpoldrugournem predavanju očrtal ideje, pot in njegove naloge v sedanji revolucionarni dobi. Naslikal je razvoj kapitalizma, njegov vrhunec a svetovni vojni. Naša vera je, da je kapitalizem dospel v svojem svetovnem razvoju, kot

celotno svetovno sodobno gospodarstvo meščanstva, do svojega viška in da se je ubil sam v sebi. Nič več ne more rešiti meščanskega gospodarstva iz blata, v katero je zagazilo, in zato je svetovna revolucija neizogibna. Delavski razred nima nikakega interesa več na tem, da pomaga temu zavoženemu meščanskemu gospodarstvu zopet na noge, nego je vesel, da se nahaja v agoniji in nemoči, in se veseli njegovega končnega propada. Nesmisel je podpirati buržoazijo v stremljenju, da zopet organizira svoj kapitalistični ustroj, ki bo služil samo zato, da bo zasluževal in tlačil delavca in kmeta. Z delavskega in kmetovega stališča je zločin, pomagati meščanski gospodi zopet na konja, čigar kopita bodo zopet teptala naše glave. Zato ne moremo in ne smemo sodelovati z buržoazjskimi strankami v vladi. Naloga socialistične stranke je edino to, da organizira in združuje proletarce in da jih vzgaja za bodočo delavsko in kmečko državo, za preokret, ki je že na pohodu. Mi v Jugoslaviji te revolucije sicer ne bomo sprožili in izvršili, ali prišli bomo vendar vanjo, kakor smo prišli v kapitalistično vojno in nacionalistični preobrat.

Vse drugače pa ravnajo socialni patrijotje vsega sveta. Zanje kapitalizem ni do kraja razvit. Zanje kapitalizem še ni požrl zadosti proletarskih življenj in se še ni dovolj napil proletarske krvi. Oni pomagajo buržoaziji vzpostavljati stari kapitalistični red in graditi nove nacionalistično-kapitalistične države, ki nas izkoriščajo. Oni gredo roko v roki z meščanstvom proti proletarijatu. Poslužujejo se pri tem meščanskega denarja, meščanske policije in meščanskih pušk in topov, da zatirajo svoje lastne brate, od katerih so izdajniško odpadli. Pri nas obetajo delavski množici moko in koruzo, da bi jo preslepili in pridobili zase. Toda prišel je tudi v Sloveniji že čas, ki bo napravil konec tej koruzni politiki. Delavstvu danes ne gre več samo za zvišanje plač, začasne podpore in za koruzo, ampak ono zahteva vse, ono zahteva državo v svoje roke, ker samo v delavski državi je njegova rešitev.

Zato proč s socialnim patrijotizmom tudi pri nas. Delavstvo mora izčistiti svoje vrste in stopiti na svoje lastne noge.

Izvajanja je spremljalo ogromno poslušalstvo z največjo pazljivostjo in z opetovanim odobravanjem. Po teh izvajanjih se je vnela živahna debata. Vsi govorniki so soglašali v svojih izvajanjih s prvim govornikom. Socialnega patrijotizma ni nikdo zagovarjal. Vse hrastniške delavstvo stoji na naši strani.

Sv. Vid pri Ljubljani. Spremili smo na poslednjo pot umrlega sodruga železničarja Breganta. Bil je vrl sobojevnik, ljubezniv prijatelj. Zato je bil tudi spreved velik in rdeči venec, ki so ga sodrugi poklonili svojemu somišljeniku, je pričal o sožalju in ljubezni prijateljev do umrlega prijatelja. Kajti s temi čustvi so ga sodrugi spremljali k zadnjemu počitku. Ni pa enako čustvoval župnik Zabret, ki je ob pogledu na rdeči venec kar besnel in se vedel vsled tega tako nejevoljno in demonstrativno, da je moralo biti vsem očitno, da mu ne gre za molitve. Ta njegova sveta jeza ne bo umrlemu sodrugu gotovo prav nič škodovala, slavnega župnika pa priporočamo v spomin za čase, ko bo zopet pridigal o ljubezni do bližnjega.

Železničarski vestnik.

Naši shodi.

Povodom najnovejšega atentata, ki ga je naperilo ministrstvo saobračaja proti železničarjem, je sklicala naša organizacija po vseh svojih podružnicah javne železničarske shode, da se pouči člani o dejanskem položaju, v katerem danes železničarji po zaslugi „žutokljunašev“ nahajajo. Vsi shodi so bili sijajno obiskani in opravičeno ogorčenje železničarjev je prekipelo do vrhunca, ko so jim naši govorniki tolmačili srednjeveške določbe „Začasnega pravilnika“, plod izdajalskega početja delegatov „Zveze jug. železn.“ Tudi duševno najbolj zaostalim so se sedaj oči odprle in sodba, ki jo danes na vsa usta v javnosti izrekajo o svoji organizaciji, je vse preje kakor laskava. Gospodu Ivanu Deržiču in njegovim trabantom so železničarji lahko hvaležni, da jim je še pravočasno pokazal

pravo barvo in jim s tem omogočil, da bodo v odločilnem trenutku neizogibnega obračuna našli še pravo luknjo na pravem mestu.

Gospod minister dr. Korošec je za enkrat nasedel intrigantski igri na škodo svojemu ugledu in na škodo gospodarskega položaja železničarjev. Kako bo to zagovarjal, je seveda njegova stvar. Smelo pa trdimo, da ga bodo ravno tisti, ki so ga sedaj speljali na led, prvi zapustili in zatajili.

Gospod minister kakor gospodje intriganti so namreč lahko popolnoma uverjeni, da jugoslovanski železničarji srednjeveškega močnika ne bodo pojedli, čeprav je oslađkan s koruznim socializmom narodnih in krščanskih socialcev. Oni vztrajajo brezpogojno na popolni izvršitvi „Prot. sporazuma“ in bodo znali najti sredstev, da se ta njih zahteva do pičice uresniči. Sijajen dokaz njih resne volje so vsi v to svrhu sklicani shodi in resolucija, ki je bila povsod z velikim navdušenjem in soglasno sprejeta. Glasi se:

Na javnem železničarskem shodu dne . . . . v . . . . . zbrani železničarji vseh kategorij odločno in zadnjič protestirajo proti ukinjenju „Prot. spor.“ ter zahtevajo njegovo brezpogojno uveljavljenje.

Izjavljajo, da smatrajo „Prot. spor.“ le začasemu pripomočku, dokler se izdelata moderni službeni red, pri katerega sestavi imajo sodelovati zastopniki Saveza s. i. t. r. i. s. J. in ga mora in more zakonitim potom uveljaviti le pravilno voljeni državni zbor.

Odločno odklanjajo in ne bodo nikdar priznali „Službenega reda“, ki bi se skušal uveljaviti na kak drug način in ki bi bil le od daleč podoban izdajalskemu in splošnemu železničarstvu škodljivemu „Služb. redu“, katerega je izdelala in predložila v potrdilo ministrstva saobračaja „Zveza jugosl. železničarjev“, ona izdajalska organizacija, katera je z brezprimerno korupcijo spravila ves promet v največje težkoče in ga takorekoč onemogočila.

Odločno povdarjajo svoje ogorčenje napram usiljevanju posameznih iz državnih in kapitalističnih blagajni plačanih agitatorjev, ki umetnim potom falsificirajo v javnem mnenju železničarski pokret, katerega zastopstvo jim nihče ni poveril in toraj nimajo pravice v imenu železničarjev nastopati. Edini zastopnik razredno zavednega železničarstva, kateremu pripada 90% vseh uslužbencev in delavcev jugoslovanskih železnic je Savez s. i. t. r. i. s. J. in od njega pričakujejo železničarji, da bo njih koristi ščitil in zastopal do končne ureditve v smislu zahtev svetovnega proletarijata.

Upoštevaajoč pa, da je minister saobračaja vzlic našemu protestu podpisal in potrdil neki začasni „Službeni pravilnik“, kateri naj bo baje veljaven do nove „Službene pragmatike“, nam dokazuje, da se železničarje izziva iz najvišjega mesta v državi v usodepolne korake. To jasno kaže ta „Pravilnik“, ki je povsem srednjeveški in vsebuje

zdatno podaljšanje delavnega časa in znižanje mezd in plač.

Odgovornost za ta korak, kakor za neizogibne posledice v prometu naj nosijo tisti sovražniki pravic delovnega ljudstva, ki so potepali zajamčene pravice „Prot. spor.“ in to so žolte izdajice železničarskega pokreta. Klerikalni minister dr. Korošec, ki je začel svoje poslovanje s tem, da je potepal naše ljudske pravice prav po načinu španskega inkvizitorja, bo pa kot glavni krivec nosil tudi glavno odgovornost za težke posledice njegovega koraka.

To naznanjamo vsej javnosti, sodrugom železničarjem in ostalim delavcem pa priporočamo, da svoje organizacije izpopolnijo in uredijo ter mirno čakajo nadaljnjih navodil s strani vodstva svoje organizacije.

Številno obiskani shodi, na katerih se je predstoječa resolucija sprejela, so se vršili doslej v Ljubljani, na Jesenicah, v Žirovnici, Mariboru, Celju, Zidanem mostu, Rajhenburgu, Brežicah, Črnomlju, Novem mestu, Litiji in bodo tem sledili v bodočih dneh še nadaljni shodi po ostalih podružnicah naše organizacije.

Železničarji! Pripravite se v obrambo svojih že dospelih pravic, za katere se vas boče oropati.

Črnomelj. Dne 28. marca se je pri nas vršil važen shod železničarjev, na katerem sta poročala sodrug Perdan iz Ljubljane in sodrug Muhar iz Novega mesta. Govornika sta neusmiljeno bičala današnji nevzdržni sistem na

železnicah in je sodrug Perdan na to pojasnjeval težke posledice, katere bo nedvomno izzvala novo uveljavljena „Služb. pragmatika“, katero so izdelali največji prijatelji železničarjev „Zvezarji“.

Pri sledeči točki dnevnega reda so bili soglasno v odbor voljeni sodrug Milek Rud., preds.; Pohar Ivan, podpreds.; Hočevar Jaka, tajnik; Potočnik Ivan, blagajnik; Lampret Simon, nam.; Raner Martin in Košir Fran, pregl. rač. in v odbor Jerman Janez, Štrukelj Lovrenc, Hlebec Feliks, Škvarša Fran.

Novo mesto. Pri Müllerju se je vršil v nedeljo dne 28. marca dobro obiskan javni železn. shod tukajšne podružnice. Kot poročevalec je prisostvoval sodrug Perdan iz Ljubljane. Temeljito se je v svojem govoru pečal s pravkar uveljavljenim „začasnim Pravilnikom“, ki je plod Zvezarskih srednjeveških stremljenj. Z ogorčenjem so zborovalci odločno in glasno protestirali proti temu, ter soglasno sprejeli resolucijo, ki jo navajamo na drugem mestu. Shod bo nedvomno zapustil v našem kraju globoke sledove v škodo koruznemu socializmu Zvezarjev.

Nomenj. 28. marca se je tu vršil ustanovni občni zbor krajevne skupine Spl. žel. org. Shod je otvoril s. Mlakar s kratkim pozdravom. Nato je s. Skobl iz Ljubljane v obširnih potezah obrazložil položaj železničarjev s posebnim ozirom na Protokol sporazuma in od „Zveze“ skrupucani in predlagani Službeni pravilnik, ki bi spadal pač v 18. stoletje, ne pa v dvajseto. Bodril je navzoče — ki jih je bilo prav lepo število — k vztrajnemu delu za dobrobit železničarjev.

V odbor so izvoljeni sledeči sodrugi: Jurgec Karol, predsednik; Arh Josip, podpredsednik; Zupanc Ivan, blagajnik; Andolšek Ivan, namestnik; Sluga Ivan, zapisnikar; Sušnik Ivan, namestnik; Lepušič Florijan, Cerar Lovro, preglednika.

Naš občni zbor.

Dne 14. in 15. marca t. l. se je vršilo v društveni dvorani v Ljubljani redno delegacijsko zborovanje, ki je vsestransko dobro uspelo.

Dnevni red je bil sledeči:

1. Poročila: a) predsednika, b) tajništva, c) uprave, d) kontrole.

2. Izpopolnitev pravil.

3. Volitev odbora in kontrolne komisije.

4. Organizacija in taktika.

5. Raznoterosti.

Pred prehodom na dnevni red se je določil opravičnik zborovanja, na kar se je izvolilo komisijo za pregled mandatov, sestavo odbora in kontrolne komisije ter pregledovanje predlogov.

Na delegacijskem zborovanju je bilo navzočih 45 delegatov, ki so zastopali 23 krajevnih skupin s 6004 člani. Svojih zastopnikov niso poslale manjše krajevne skupine s skupnim številom 1160 članov. Nadalje je bilo navzočih 38 gostov.

K prvi točki je s. Udovč podal kratko poročilo v poslovanju centralnega vodstva organizacije.

S. Petrič je podal poročilo tajništva, ter zlasti omenjal razvoj organizacije in nje razmerje napram bratskim organizacijam. Posebej je razmotrival o pripravah za ujedinenje prometnega obojja v Jugoslaviji in izvršitvi ujedinenja samega. Poročal je nadalje o delovanju organizacije za zboljšanje gmetnega položaja železničarjev, kjer zavzema glavno mesto Protokol sporazuma, ki je plod in uspeh ujedinenja v organizaciji prometnega obojja cele Jugoslavije.

S. Kopač je podal poročilo o delovanju organizacije dotedaj, ko je on odšel na dopust. Obširnejše je omenjal svoje delovanje za železničarje v začasnem narodnem predstavnstvu.

Nato se je prečitalo zapisnike izvenrednega zbora dne 13. in 14. julija m. l., konference delegatov v Zidanem mostu 14. decembra 1919 in konference delegatov v Ljubljani 2. februarja t. l. Vse zapisnike se soglasno odobri in s tem potrdi zlasti sklepe konference v Zidanem mostu.

Nato je s. Skobl podal poročilo uprave, tako centrale kakor listov „Železničar“ in „Eisenbahner“. Iz poročila, ki so ga skupine prejele natisnjene, je zlasti razvidno sledeče: Koncem junija 1919 je organizacija štela 3823 članov, do konca decembra 1919 je pristopilo 3341 članov, tako da je organizacija koncem leta štela 7164 članov. Število krajevnih skupin je tekom zadnjih šest mesecev naraslo od 22 na 33. Največji del prirastka pripada na Maribor, kjer je organizacija s prestopom tamošnjih članov pridobila okoli 1700 članov. Največ organiziranih je zaposlenih na južni železnici.

„Železničar“, ki je doslej izhajal dvakrat na mesec, bo odslej izhajal tedensko. „Eisenbahnerja“ se bo še izdajalo nadalje dvakrat na mesec.

Blagajna je imela skupno K 182.365.45 dohodkov, skupnih izdatkov pa K 177.960.84.

Imetje skladov je sledeče: Tiskovni sklad (za strokovna glasila) K 10.542.70, železničarski dom K 23.811.67, posmrtninski sklad 18.650 K, odpravninski sklad K 35.345.10, podporni sklad K 3596.80.

S. Kisovec je poročal o poslovanju kontrole ter predlagal absolutorij, kar je zbor tudi sprejel.

S. Kaurič, kot zastopnik centrale „Saveza“, je v širših potezah orisal delovanje organizacije v drugih pokrajinah in o ujedinenju organizacij prometnega obojja v Jugoslaviji.

Pri drugi točki se je razpravljalo o raznih predlogih glede izpopolnitve pravil in pravilnika za odpravnino. Po daljši debati se sklence pustiti pravila in pravilnike kakor so, in to z ozirom na dejstvo, da itak kmalu izidejo skupna pravila organizacije.

Pri tretji točki je s. Pečnik po nalogu komisije predlagal v vodstvo organizacije sledeče sodruge:

Pokrajinski centralni odbor: Makuc Ivan, predsednik; Sojer Jakob, podpredsednik; Jagodić Josip, Štembal Ignacij, Kovač Jakob, Umek Josip, Leban Peter, Kitek Josip, Vencajz Ljudevit, Žorga Marcel, Perdan Fran, Barlič Fran, Brolih Fran, odborniki.

Širši odbor: Nachtigall Josip - Maribor, Bahun Andrej - Maribor, Strmšek Iv. - Pragersko, Orosel Vinko - Celje, Frank M. - Čakovec, Pečnik Josip - Zidani most, Zupan Iv. - Borovnica, Mlakar Josip - Jesenice, Muhar J. - Novo mesto.

Kontrola: Pušnik Martin, Ribič Rafael, Jerin Albin, Baznik Jvan, Gril Andrej, vsi v Ljubljani.

Namestniki kontrole: Žorga Jakob, Glavnik Alojzij, Cvelbar Fran.

Predlagana lista je bila sprejeta.

Četrta točka, organizacija in taktika je odpadla, ker se je o tem predmetu razpravljalo že pri prejšnjih točkah in ker čas ni dopuščal ponovne razprave.

Nato je občni zbor sprejel sledeče predloge:

1. Predlog s. Kovača za nakup hiše za železničarski dom.

2. Predlog komisije, naj se skliče shod, ki se naj peča z vprašanjem aprovizacije.

3. Sedem predlogov centralnega vodstva z dodatki vred. Predloge objavimo prihodnjič.

Ostale predloge, ki se tičejo službenega razmerja in prejemkov žel. obojja, se odkáže centralnemu vodstvu, da potrebno ukrene.

Ko se je rešilo še razne manjše zadeve deloma upravnega, deloma poslovnega značaja, je predsednik zaključil delegacijsko zborovanje ob 4. uri popoldne.

Nato je otvoril

občni zbor.

Tu se je podalo poročila ter potrdilo izvolitev novega odbora in kontrole.

Predlogi, ki jih je sprejelo delegacijsko zborovanje, je sprejel tudi občni zbor.

Ko je bil dnevni red izčrpan, je predsednik zaključil občni zbor ob 6. uri zvečer.

Izdajatelj in odgovorni urednik Josip Petrič.

Natisnil J. Pavliček v Kočevju.

Svojci vojnih ujetnikov v Italiji

ki jih žele nujno dobiti domov, naj se obrnejo na sodruga GOLOUHA v Mahrovi hiši (Krekov trg) vsak dan od 5. do 6. popoldne ter prinesejo seboj naslov taboriščnega poveljstva. Svojci iz dežele se lahko obrnejo na sodruga Golouha pismeno.

Listnica uredništva.

Jesenice, sodrug J. M. Radi preoblega gradiva pride prihodnjič.

Majski spis

bo izdala „Delavska socialistična stranka“ in sicer v bogatem obsegu.

Sodrugi naj ta važni majski spis pravočasno naroče!